

#OdkrywamyPodlaskieGminy – Łomża

Na facebookowym profilu Województwa Podlaskiego trwa akcja #OdkrywamyPodlaskieGminy. Co tydzień przedstawiamy jedną z gmin. W piątek (26.02) zapraszamy do Łomży.

Łomża powstała w X wieku w odległości 5 km na wschód od obecnego centrum, na wysokiej skarpie doliny rzeki Narew. Pozostałością po tamtych czasach jest grodzisko nazwane „Górą Królowej Bony” oraz „Wzgórzem św. Wawrzyńca”. Usytuowanie miasta na obecnym miejscu nastąpiło w 2 połowie XIV w. Prawa miejskie Łomża otrzymała 15 czerwca 1418 roku od księcia Janusza I. Przywilej lokacyjny wprowadzał oddzielny okręg sądowy i administracyjny oraz uwalniał miasto od wszelkiej jurysdykcji urzędników książęcych.

Po śmierci ostatnich książąt mazowieckich i wcieleniu Mazowsza do Korony w 1526 roku, Łomża stała się miastem królewskim. Największy rozkwit miasta przypadł na wiek XV i XVI. Miasto leżało na szlaku rzeczny Narew-Wiśła, posiadało port i sześć mostów. Stąd rozchodziły się ważne szlaki handlowe do Prus, Wilna, Rusi i na zachód Europy. Łomża była ośrodkiem handlu, rzemiosła, siedzibą urzędów i sejmików. W połowie XVI wieku liczyła ponad 3 tys mieszkańców, ponad 540 domów, 7 kościołów, miała dwór królewski, ludwisarnię, arsenał, łaźnię, spichlerze zbożowe, magazyny soli i inne budowle.

W połowie XVII wieku nastąpił upadek miasta spowodowany wojnami szwedzkimi oraz licznymi pożarami i klęskami żywiołowymi. Ponowny wzrost i ożywienie gospodarcze przypadły na wiek XIX-XX, co związane było między innymi z powstaniem nowych węzłów komunikacyjnych. Nastąpiła dalsza rozbudowa miasta, które rozwinęło się stopniowo w ośrodek o charakterze przemysłowo-handlowym. W 1806 roku miasto liczyło około 6 tys. mieszkańców.

Po utworzeniu Księstwa Warszawskiego Łomża została siedzibą władz departamentu. Z chwilą utworzenia Królestwa Polskiego, od 1816 roku, została głównym miastem obwodu łomżyńskiego w województwie augustowskim. W 50 lat później Łomżę wyznaczono na stolicę guberni. Szczególnie szybki rozwój nastąpił w latach 1867-1915, gdy Łomża stała się głównym miastem guberni łomżyńskiej i władz gubernialnych, powiatowych i miejskich. I wojna światowa zahamowała szybko postępujący rozwój.

11 listopada 1918r. doszło do walk w mieście, w których zginął pełniący w tym dniu obowiązki komendanta Okręgu POW Leon Kaliwoda. Następnego dnia Łomża została wyzwolona, a Niemcy masowo ją opuścili.

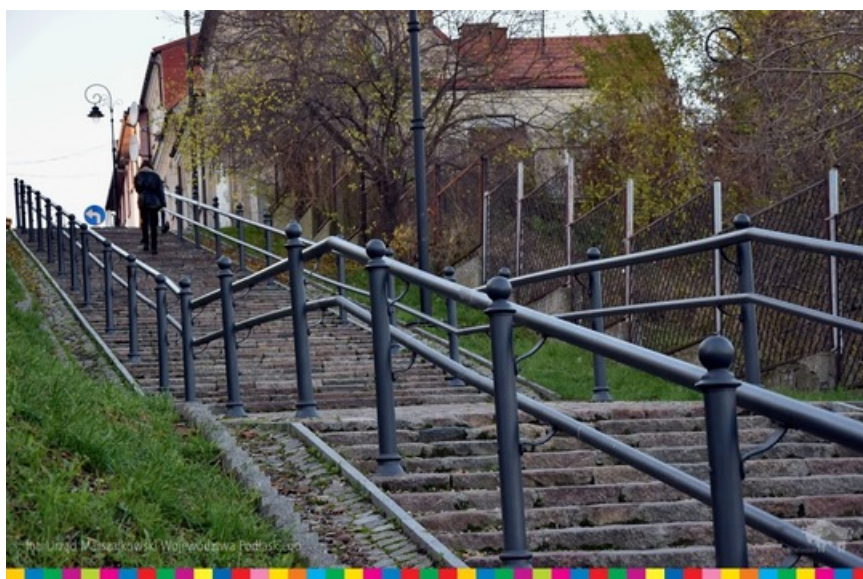

W czasie wojny polsko-bolszewickiej, od 28 lipca do 2 sierpnia 1920 roku 700 żołnierzy zapasowego batalionu 33. pułku piechoty, dowodzonych przez kapitana Mariana Raganowicza wspieranych przez bohaterskich mieszkańców Łomży i okolicznych wsi, powstrzymywało wojska sowieckie przed dalszym ich pochodem na zachód.

W 1925 roku powstała diecezja łomżyńska. Miasto stało się siedzibą biskupa i uznawane było za jeden z największych ośrodków miejskich na obszarze północno-wschodniego Mazowsza. W 1939 roku Łomża liczyła około 27 tys mieszkańców. Po klęsce wrześniowej miasto znalazło się pod sowiecką okupacją i zostało przyłączone do Białoruskiej SRR. W czerwcu 1941r. do miasta wkroczyły wojska niemieckie. II wojna światowa przyniosła ze sobą zniszczenia. Miasto legło w gruzach aż w 70%. W wyniku deportacji i mordów liczba ludności zmalała o 60%. W latach 1946-1975 odbudowano najstarszą część Łomży i wybudowano kilka osiedli mieszkaniowych. W 1975 roku Łomża stała się stolicą województwa łomżyńskiego, którą to funkcję pełniła do 31.XII.1998 roku.

Układ urbanistyczny Starego Miasta przedstawia założenia średniowieczne, gdyż charakteryzuje się prostokątnym układem ulic i bloków zabudowy. Mimo działań

wojennych, układ ten jest zachowany po dziś dzień w granicach ulic Dwornej, Krótkiej, Krzywe Koło i Szkolnej. Historyczny układ przestrzenny miasta został uznany za zabytek urbanistyki.

Współczesna Łomża to główny ośrodek gospodarczy, edukacyjny i kulturowy ziemi łomżyńskiej oraz trzecie, co do wielkości miasto województwa podlaskiego. Liczy około 63 tys mieszkańców i zajmuje obszar 32,7 km². Miasto jest siedzibą starostwa powiatu łomżyńskiego i wiejskiej gminy Łomża.

Łomża jest ważnym ośrodkiem kulturalnym. W mieście znajdują się: Galeria Sztuki Współczesnej, Filharmonia Kameralna im. Witolda Lutosławskiego, Miejska Biblioteka Publiczna, Miejski Dom Kultury – Dom Środowisk Twórczych, Muzeum Północno-Mazowieckie, Centrum Katolickie im. Jana Pawła II, Regionalny Ośrodek Kultury oraz Teatr Lalki i Aktora.

W mieście organizowane są cyklicznie wydarzenia kulturalne m. in. Międzynarodowy Festiwal Teatralny „Walizka”, Festiwal „Sacrum et Musica”, Festiwal Muzyczne Dni Drozdowo - Łomża, Ogólnopolski Konkurs Krasomówczy im. Hanki Bielickiej, Konkurs Poetycki im. Jana Kulki oraz Konkurs o Nagrodę i Medal Zygmunta Glogera za wybitne

osiągnięcia w dziedzinie humanistyki.

Łomża to wiele zabytków świadczących o bogatej historii grodu nad Narwią. Do najważniejszych należą:

- Kościół pw. św. Michała Archaniola i Jana Chrzciciela, obecnie katedralny, zbudowany w latach 1504 - 1525 jako fundacja książąt mazowieckich. Od 1925 roku kościół katedralny.
- Zespół klasztorny oo. Kapucynów z kościołem pw. Matki Boskiej Bolesnej, wybudowanym w roku 1798, w stylu baroku toskańskiego i klasztorem wzniesionym w latach 1766 – 1772.
- Ratusz –wybudowany w 1823 według projektu Aleksandra Groffe. Dziesięć lat później od strony wschodniej dobudowano oficyny według projektu Teodora Bogumiła Seyfrieda. Fasada budynku pięcioosiowa, część środkowa przechodzi w czworoboczną wieżyczkę zwieńczoną półkolistą kopułą z iglicą. Na wieżyczce znajduje się zegar.
- Gmach Wyższego Seminarium Duchownego, pierwotnie rezydencja gubernatora łomżyńskiego, wzniesiona po roku 1866.
- Zespół klasztorny ss. Benedyktynek z kościołem pw. Św. Trójcy i Wniebowzięcia NMP oraz klasztorem, początkowo drewnianym, od 1863 roku murowanym, po 1945 roku odbudowany ze zniszczeń.
- Zespół cmentarny obejmujący teren cmentarza rzymskokatolickiego i byłych cmentarzy: ewangelicko-augsburskiego i prawosławnego. Jest jednym z najstarszych i najbardziej zabytkowych cmentarzy w Polsce.

Niewątpliwą atrakcją przyciągającą rzesze turystów jest pomnik-laweczka Hanka Bielickiej polskiej aktorki i artystki kabaretowej.

W mieście znajduje się 12 pomników przyrody wpisanych do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody. Głównie są to pojedyncze drzewa wiekowe, rosnące na terenie parków miejskich: Parku Jakuba Wagi, Parku Jana Pawła II i Parku Ludowego.

Atrakcyjne turystycznie okolice Łomży, przełom rzeki Narew, bliskość Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi, Narwiańskiego i Biebrzańskiego parków narodowych, stare carskie forty w sąsiedniej Piątnicy, kurpiowski skansen w Nowogrodzie i zabytki w samym mieście sprawiają, że jest to miejsce warte odwiedzenia i bliższego poznania.

oprac.: Władysław Tokarski

źródło: UM w Łomży, www.lomza.pl, historialomzy.pl, Wikipedia

fot.: UM Łomża, UMWP

